

Zestien Witbuikrotganzen in noord-Groningen

Familie van Klinken

Op 6 januari 1996, de laatste dag van een periode met strenge vorst, namen we een groep van zestien foeragerende Witbuikrotganzen *Branta bernicla hrota* waar op binnendijs grasland op slechts 30 meter van een autoweg, een kilometer ten noorden van Delfzijl (atlasblok 7-18).

In onze provincie is deze zeldzame wintergast bijna uitsluitend gemeld temidden van "gewone" Zwartbuikrotganzen *B.b. bernicla* en eenmaal tussen Brandganzen *B. leucopsis* op 19-4-95 (*De Grauwe Gors* 23). De *Vogelatlas van Groningen* noemt twee waarnemingen aan de Noordkust: in maart 1983 zijn er in blok 3-47 enkele exemplaren gezien (diverse waarnemers, B-kode, waarschijnlijk twee vogels) en op 16 januari 1982 zorgde Fred Bosman in hetzelfde blok voor een waarneming van vier exemplaren. *Vogels van Groningen* meldt zes vroegere waarnemingen (1970-1976) van eenlingen tussen Zwartbuiken.

Er is maar één eerdere waarneming van een ongemengde groep, zestien exemplaren op 15 februari 1982 binnendijs bij Noordpolderzijl. Dit alleen al maakte deze groep van zestien in volstrekte afwezigheid van Zwartbuiken tot een bijzonderheid.

Witbuikrotganzen broeden in extreem arctische gebieden tot boven 80° noorderbreedte, rondom de noordpool. Het zestiental dat wij zagen behoort waarschijnlijk tot de populatie die broedt op Spitsbergen en op de nog minder toegankelijke Franz-Josef Eilanden. Ze overwinteren in noordoost-Engeland en in Denemarken, behalve wanneer extreme weersomstandigheden ze van daar verdrijven. Een op 14

mei 1979 in Denemarken geringde overwinteraar werd op 31 januari 1982 gezien bij Camperduin. Onze groep zal zijn uitgeweken vanuit Denemarken of noord-Engeland (dat tijdens de jaarwisseling door ongekende sneeuwval geteisterd werd) en had, bij Delfzijl aangekomen kennelijk nog geen tijd of energie gehad om een goed foerageergebied te zoeken. Het terrein vlak langs de snelweg was voor de ganzen niet optimaal, maar bood vanuit de auto wel uitstekende observatiemogelijkheden.

Elders in Nederland zijn Witbuikrotganzen wel iets vaker gezien. De *SOVON Atlas* meldt ze voor alle onderzoeksjaren (1978-1983), maar alleen in strenge winters in invasie-aantallen van betekenis: tenminste 100 exemplaren in 1978-79 en 190 stuks in 1981-82. In beide winters vertrokken de vogels weer in februari of uiterlijk maart. Het zwaartepunt van de verspreiding lag in de Delta, maar ook in het westelijk Waddengebied en in de Hollandse kuststreek zijn er tientallen gezien.

In vorige eeuwen overwinterden enorme aantallen Rotganzen aan de noordwesteuropese kusten. De boeiende schrijver Bannerman (Bannerman & Lodge VI) citeert geschriften die spraken van talloze vogels in Noord-Engeland (1813) en van "miljoenen" aan de Franse kusten.

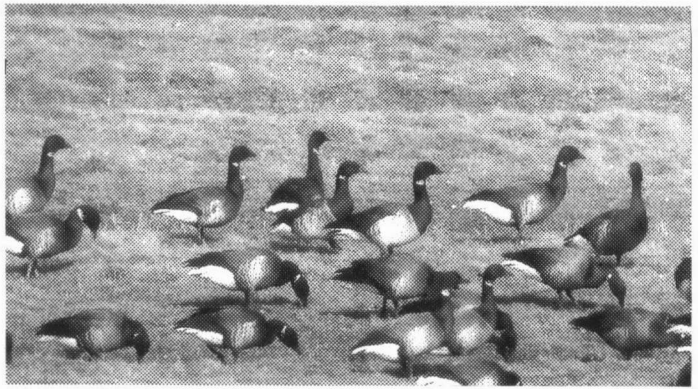

Figuur 1. Broedgebieden van Witbuikrotganzen in extreem arctische gebieden in noord-Europa.

Allerlei oude gegevens van ornithologie, jacht en marktopgaven wijzen op zeer grote aantallen. In het begin van de jaren 30 kwam er een dramatische teruggang tengevolge van een ziekte van het zeegras waarop de soort ook in onze waddengebieden foerageerde. Het heeft lang geduurd voordat deze kleine ganzen zich instelden op ander voedsel, maar de laatste 25 jaar is hun aantal weer sterk toegenomen, waarschijnlijk ook mede doordat de jacht erop in Denemarken werd verboden. Het herstel van de Zwartbuiken was spectaculair. Het aantal jongen van arctische ganzen varieert weliswaar van jaar tot jaar, afhankelijk van een sterk wisselend broedsucces, maar de Zwartbuik-populatie is na 1950 gestaag toegenomen van ca 16.500 west-europese overwinteraars in 1956 tot meer dan 80.000 in 1974 en waarschijnlijk meer dan 100.000 in 1989.

De kleinere populatie van Witbuikrotganzen die in Denemarken overwintert of van daaruit doortrekt naar Schotland geeft een minder gunstig beeld. Hun aantal werd in 1948 geschat op 4.000 en daalde tot een minimum van 1.600 in 1970-71 en herstelde zich in het midden van de jaren 80 weer tot 4.000. Van Jouke Prop kregen we recentere aantallen voor 1987-88 tot 1993-94 die, arctische fluctuaties in beschouwing nemende, min of meer stabiel bleven: achtereenvolgens 4.500, 5.600, 4.400, 5.150, 4.200, 4.000 en 5.800.

Waren er nog andere Groninger waarnemingen in de winter 1995-96 van deze interessante ganzen uit het onvoorstelbaar hoge Noorden? We hebben er in januari en februari met de teruggekeerde strenge winter nog weer een drietal middagen zonder resultaat naar gezocht: bij de Eemshaven en omgeving, in de Dollard

*Twee Witbuikrotganzen tussen Zwartbuikrotganzen. Midden op de foto een adulte, links ernaast een eerste-wintervogel (Negen-boerenpolder 10 maart 1996).
Koen van Dijken*

en aan de Noordkust. Berichten van elders in Nederland meldden wel 400 exemplaren, verdeeld over de Delta en de Wieringermeer. Maar diverse deelnemers aan de Wadvogeltellingen hebben er op 24 februari 8 à 10 kunnen zien in een groep van ongeveer 50 Rotganzen (de anderen waren Zwartbuiken) in de Westpolder niet ver van Onrust, waar ze 's morgens ontdekt waren door Willem de Ruiter. We mogen we het wel als waarschijnlijk aannemen dat slechts een klein deel van de genoemde 400 vogels in onze provincie heeft gepleisterd.

Literatuur

van den Brink H, J Furda, J van Klinken & K van Scharenburg 1992. Vogelatlas van Groningen: een tijdsbeeld met trends vanaf 1850. Groningen. Groningen
SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. Arnhem

*Familie van Klinken. Scheperweg 26
9751 RR Haren. 050-5346320*

Naschrift redactie: de afgelopen winter zijn er meer Witbuikrotganzen gezien. In een van de volgende Grauwe Gorzen zullen we daarop terugkomen.